

מערך סדנא

שותפות חניכים

מעורבות חניכים ככלי להעצמה ולפיתוח מיומנויות חיים

יעדים

1. מטרות:

- הנחת יסוד (שיש תמיד לבסס ולתזכר): החניך זקוק לחוויות הצלחה משמעותיות על מנת לצמוח לאדם בעל חוסן רגשי וחינוך ערכי. מתוך כך, נגזרת משימתו של המחנך - לאתר הזדמנויות רבות ככל האפשר להקניית ערכים ולהעצמת החניך.
- מעורבות חניכים ככלי משמעותי להעצמה ולהקניית ערכים, ועל כן בבחירה של חניכים/משימות שמאפשרות מעורבות – המניע צריך להיות חיפוש אחר הזדמנויות להעצמה.
- מעורבות חניכים, המתקיימת דרך דיאלוג, מייצרת תחושת שייכות לקהילת החינוך.
- משימת המחנך - לנסות לאתר בכל אחד מחניכיו את הכוחות והכישורים, במקביל לחיפוש אחר תפקידים והזדמנויות להעצמה.

2. דגשים למנחה -

- עיקר הדיון בסדנא צריך להיות בסוגיות: מתי נכון לייצר מעורבות של חניכים ומתי לא? באיזה תחומים? איזה סוג חניכים?
- משימה של מעורבות/אחריות – צריכה להיות כזו שתעצים את החניך גם בעיני המחנך, אך גם בעיני קבוצת השווים שלו.
- הסדנא יכולה לקחת גם למתח שבין פרט לכלל – מתי העצמת החניך הבודד, בעצם מעכבת את הקבוצה כולה, וכו'. יש להשתדל להימנע מלקחת את הדיון למקום הזה. יש מקום לאזכור וחשיבה מחודשת לגבי "ייחודו של כל יחיד", אך אין להישאר בנקודה הזו.

3. מרכיבי תפיסה ב'דרך כפר':

- תיקון הלב (הזדמנויות להעצמה)
- קהילה (מעורבות ביצירת מערך חיים של יחסי גומלין וכו')
- עוגנים בעתיד (מיומנויות של לקיחת אחריות, לקראת החיים כבוגר עצמאי)
- דיאלוג (מעורבות חניכים במיטבה תתקיים רק באקלים בו יש דיאלוג).

4. ציוד: חוברת מלווה (עם טקסטים ללמידה+ תרגולים) – כמס' המשתתפים

מתווה

סבב פתיחה:

אפשרות לסבב: שיתוף בחוויה שזכורה במיוחד מפעם שבו הטילו עלי תפקיד/אחריות/סמכות.

שלב ב: לימוד – דיון תיאורטי

טקסט 1: "שלטון עצמי"

הטקסט מתאר את ועדת התלמידים שיאנוש קורצאק ייסד – ועדה שהייתה אחראית על כל סדר היום, על קביעת החוקים ועל ענישה (כולל שפיטה של אנשי צוות) וכו' ... קורצאק טוען כי המחנך הו מעין יועץ לשעות הצורך, אך יש לתת לחניך להוביל, להתנסות ולשלוט.

שאלות אפשריות על הטקסט:

1. מה דעתכם על שיטה כזו של שלטון חניכים?
2. מה הסכנות ומה היתרונות?
3. האם זה מצב אידיאלי?? אם כן – אז בשביל מה צריך מבוגרים בתמונה? מה היתרון של המבוגר? ואם יש יתרון מובהק למבוגר – אז למה להתעקש על מעורבות?
4. איפה אנחנו מזמנים לחניכים מקומות שבהם הם יכולים להתנסות ולקחת על עצמם אחריות??
5. האם יש פרופיל מסוים של חניכים שיכולים להתאים לזה ואחרים שלא?
6. מנהיגות נוער/מועצת תלמידים – איך אנחנו תופסים את תפקידם ואת מטרת קיומם של פורום מסוג כזה. מה גבולות הגזרה שלהם, האם מטרתם לקדם את הרעיונות שלהם או שאנחנו מעוניינים שהם יקדמו את הרעיונות שלנו המחנכים? איך מאפשרים להם להתנסות במנהיגות ובהובלה, כאשר אנחנו לא מאפשרים להם באמת אוטונומיה?

שלב ג: דיון יישומי

לאחר דיון תיאורטי שבוחן את עמדותיהם אל מול העברת סמכויות באופן כללי לחניכים, יש להמשיך לדיון יותר קונקרטי שבוחן איפה מתאים/אפשר/שווה לייצר מעורבות חניכים ואיפה זה לא מתאים. איזה חניכים, לדעתם, מסוגלים לקבל אחריות ואיזה לא? מתי זה 'משתלם' ומתי זה לא...

נבחן את הדברים דרך העלאת דוגמאות קונקרטיות. (אפשר לחילופין להיעזר בדף עמדות בתוך החוברת) המנחה יציג מספר דוגמאות ועל כל דוגמא יתקיים דיון לגבי "ההפסד" וה"רווח" שבשיתוף והאצלת סמכויות בתחום. המנחה יאמת בין הדעות השונות ויעודד חשיבה המונעת ממקום מעצים. דגש למנחה: יש לזכור! עלינו להיות ריאליים! בשגרה האמיתית של קהילת חינוך, יש לא מעט מצבים שבהם – בשכלול הכולל – לא "משתלם" לשתף חניכים. (דוגמאות אפשריות: מעורבות של חניכים בניהול סדר היום, מעורבות חניכים בקביעה על תפריט חד"א, מעורבות חניכים בהחלטה לגבי מיקום ותכנית הטיול, שמירה על מבחנים, הודעת הודעות, מועצת תלמידים וכו')

על כל דוגמא ניתן לשאול: מה המחיר? מה הרווח? מה פרופיל חניך מתאים? מה עושים לגבי החניכים שאף פעם לא מתאימים?

שלב ד': חשיבה יישומית

החשיבה היישומית ב-2 מישורים:

1. עידוד המחנך לסקור את רשימת חניכיו ולאתר אצל כל אחד מהם את החוזקות/ הכישורים/ התחביבים ולחשוב על תפקיד/משימה מתאימה.
2. חשיבה על תפקידים שניתן לייצר (והתאמה לחניכים) עבור כל חניך.

ישנה אפשרות לעבוד עם החוברת באופן אישי או בזוגות או במליאה.

במידה ויש זמן – כדאי מאד לייצר שיתוף במליאה .

סיכום אפשרי

החניך זקוק לחוויות הצלחה משמעותיות, על מנת לצמוח לאדם בעל חוסן רגשי וחינוך ערכי. מתוך כך, נגזרת משימתו של המחנך - לאתר הזדמנויות רבות ככל האפשר להקניית ערכים ולהעצמת החניך. מעורבות חניכים היא כלי משמעותי להעצמה ולהקניית ערכים וליצירת שותפות ושאיכות לקהילה. על כן, בעת הבחירה של חניכים ושילובם במשימות השונות – המניע צריך להיות חיפוש אחר החניכים שזקוקים לחוויית ההצלחה, לחיזוק השאיכות שלכם לקהילה, לחיזוק כישורי החיים שלהם ועוד. יש למחנך הזדמנות ומחויבות לנסות ולאתר בכל אחד מחניכיו את הכוחות והכישורים, במקביל לחיפוש אחר תפקידים והזדמנויות להעצמה.